

JAAROVERZICHT EN VERSLAG van het gevoerde beleid van de Stichting Molens Hoeksche Waard

2024

Stichting Molens Hoeksche Waard
Secretariaat: gemeentehuis, Sportlaan 22, Maasdam
Postadres: postbus 5525, 3270 AA Mijnsheerenland

Korenmolen 't Vliegend Hert 's-Gravendeel

Stichting Molens Hoeksche Waard

Opricht : 13 december 1991
Bankrekening : NL95 RABO 0354 3346 89
ANBI-instelling : per 1.1.2008

Postadres : Postbus 5525, 3270 AA Mijnsheerenland
Kamer van Koophandel: 411 209 50
Website : www.molenshoekschewaard.nl

Jaarverslag 2024 van de Stichting Molens Hoeksche Waard

In 2024 is er binnen de Stichting Molens Hoeksche Waard weer veel gebeurd. In dit jaarverslag staan we bij een aantal van die gebeurtenissen en evenementen even stil.

Op 16 maart 2024 was er de jaarlijkse bijeenkomst van vrijwilligers en hun partners, waarbij Jan Booden een uiteenzetting gaf over de toekomst van de Stichting Molens Hoeksche Waard (SMHW). Hij gaf aan dat uitvoering van het ambitieuze plan “Van akker naar bakker” in al zijn facetten thans niet mogelijk is. Maar de komende tijd zullen er wel onderdelen van dit plan door enkele molenaars worden aangepakt.

Tijdens dat overleg werd ook stil gestaan bij de gewijzigde wet- en regelgeving waarmee, naast het bestuur, ook de molenaars te maken hebben. Op die bijeenkomst werd ook stil gestaan bij het voorstel van het bestuur om onder het motto “*Centraal wat moet en decentraal wat kan*”. Het is een wat meer eigentijdse manier van werken die beter aansluit op de relatie tussen molenaar en bestuur.

Dit jaar kwam de restauratie gereed van korenmolen 't Vliegend Hert uit 's-Gravendeel. Tijdens de jaarlijkse feestweek in dit dorp werd op 21 augustus 2024 deze molen op feestelijke wijze weer in gebruik genomen. Ook zijn in 2024 de voorbereidende werkzaamheden begonnen met de restauratie van korenmolen De Lelie te Puttershoek.

De molenbiotoop blijft veel aandacht vragen en het stemt het bestuur tot grote voldoening dat er ook in dit verband prettige contacten met de gemeente Hoeksche Waard zijn. Verder is het bestuur in 2024 begonnen met de actualisering van de RI&E's.

Om de molens onder de aandacht van het publiek te brengen, zijn er, naast de wekelijkse bezoeken die veelal op zaterdag plaatsvinden, de Nationale Molendag (mei), Tour Langs de Boer (Hemelvaartsdag), Open Monumentendag (september) en de Hoeksche Waardse Molendag, die door onze molenaars wordt georganiseerd en dit jaar op 19 oktober plaats vond. Op die dag werd ook stil gestaan bij het 275-jarig bestaan van De Poldersche Molen. Het bestuur van de “Vrienden van de Maasdamse Wieken” had met de molenaars van De Hoop en De Poldersche Molen een aantrekkelijk jubileumprogramma georganiseerd, waarvoor veel belangstelling was.

Dit jaar werd ons bestuur met enkele leden versterkt. Hiermee zijn wij erg gelukkig want begin 2025 verlaten vier bestuursleden het bestuur. Wij zijn blij dat alle vier de vacatures vervuld kunnen worden, zodat de continuïteit van het werk binnen de SMHW verzekerd is.

Veel waardering heeft ons bestuur voor het werk dat onze molenaars met hun vrijwilligers voor onze molens verrichten, want zij zijn de gastheren die de bezoekers aan onze molens ontvangen en tekst en uitleg geven over de werking van dit ambachtelijke mechaniek. Ook het afgelopen jaar 2024 is dat weer diverse malen bewezen. Samen zijn we bezig om onze doelstelling, namelijk beheer en behoud van onze molens, te realiseren. Beheer en behoud zijn goed gelukt, want alle molens zijn draai- en maalvaardig. Daarnaast zorgen de molens ook steeds meer voor verbinding in de samenleving; zij zijn een ontmoetingsplaats voor inwoners in de dorpen voor een 'praatje', een halteplaats voor andere activiteiten van verenigingen en zij dragen bij aan beleving voor toeristen. Het bestuur wil iedereen heel hartelijk bedanken die dit jaar voor onze stichting werkzaam was en bij heeft gedragen aan deze doelstellingen.

Wij hopen dat we ook in 2025 van diezelfde inzet, enthousiasme en slagkracht verzekerd mogen zijn.

Namens het bestuur van de Stichting Molens Hoeksche Waard,
Henk van der Drift, voorzitter
Rook Belder, secretaris

Maasdam, 31 december 2024

Doel en visie

De Stichting Molens Hoeksche Waard (SMHW) heeft tot doel het bevorderen van de instandhouding van windmolens in de Hoeksche Waard. Zij wil dat haar molens blijven draaien en indien mogelijk ook malen. De afgelopen periode is dat nog eens duidelijk gemaakt door het weer maalvaardig maken van de korenmolens De Goede Hoop en Windlust Goudswaard. Want dit er-Hollandse mechaniek is medebepalend voor het beeld van onze dorpen. Zij herinneren aan een rijke historie en zijn een wezenlijk onderdeel van ons cultureel landschap dat gehandhaafd moet blijven.

De SMHW tracht tegen de achtergrond van deze visie haar doelstelling te verwezenlijken door:

- het bedrijfsklaar maken, onderhouden en exploiteren van de molens;
- het beheer van de molens;
- het verzamelen van historische gegevens over deze objecten;
- het stimuleren van de belangstelling voor de molens;
- het aanstellen en begeleiden van de vrijwillige molenaars en overige vrijwilligers;
- de coördinatie van alle molenactiviteiten en de beleidsvoering daarvan;
- het zo mogelijk in eigendom verkrijgen van alle binnen het grondgebied gelegen molens.

Om de doelstelling te realiseren zijn deskundigheid en middelen nodig. Deskundigheid wordt verworven door gebruik te maken van de diensten die gespecialiseerde bedrijven aanbieden, zoals b.v. Restauratie Werkplaats Schiedam, waarmee SMHW goede contacten onderhoudt. Maar ook door de vakbekwaamheid van onze vrijwilligers en dan denken we aan de molenaars die gebrevetteerd zijn om zich als vrijwillige molenaar op hun molen te mogen manifesteren. Ook van het bestuur van SMHW wordt deskundigheid op zijn terrein verwacht om de verantwoordelijkheden te nemen die uit de doelstelling van SMHW voortvloeien.

Het is altijd weer een grote opgave om de financiële middelen bijeen te krijgen die nodig zijn om onze molens in stand te houden. In de huidige Subsidieregeling Instandhouding Monumenten (SIM), die in 2024 is afgelopen, is de overheidsbijdrage lager uitgevallen. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed draagt 50 pct. bij, terwijl de Provincie Zuid-Holland 41 pct. subsidieert. Dat betekent dat SMHW voor het restant van 9 pct. moet zorgen. In geld uitgedrukt komt dat neer op € 51.429 in 6 jaar ofwel per jaar op € 8.571,50. Om in dit tekort te voorzien besloot het bestuur in 2021 om voor de periode 2019-2024 jaarlijks een bedrag van € 9.000 te reserveren naar de rekening *Voorziening suppletie SIM 2019-2024*. Dit bedrag wordt dan jaarlijks ten laste gebracht van de rekening van baten en lasten.

Beleid

SMHW kiest vanuit haar doelstelling en visie voor vier pijlers die haar beleid dragen. Dat zijn: het kwaliteitsbeleid (zorg voor de molens), het financieel beleid (w.o. fondsenwerving), het HR-beleid (zorg voor de molenaars en andere vrijwilligers) en het communicatiebeleid (w.o. ICT).

Kwaliteit

De zorg voor de molens, die vanuit de doelstelling van Stichting Molens Hoeksche Waard de hoogste prioriteit geniet, omvat voornamelijk onderhoud en veiligheid op en rondom de molens. Onderhoudsplannen, die de basis vormen voor de structurele overheids subsidie, moeten zo realistisch mogelijk worden opgesteld en uitgevoerd. Alles onder het motto: "Sober maar doelmatig". Maar de zorg voor de molens houdt ook in dat de meelproducten die op de molen geproduceerd worden en tegen betaling aan derden worden geleverd, op een zodanige plaats worden bewaard die voldoet aan de huidige hygiëne regelgeving.

Financiën

Fondsenwerving, zowel voor incidentele molenrestauraties als voor het groot en regulier onderhoud van de molens, is daarbij van grote betekenis. Overheden, instellingen en particulieren zijn hiervoor de aangewezen partners. Een accuraat financieel beheer, met name de besteding en verantwoording van overheids- en andere ontvangen subsidies, is onderdeel van een verantwoord financieel beleid. Onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van de Stichting Molens Hoeksche Waard valt ook het inzicht hebben in het inkomsten- en uitgavenpatroon van de z.g. molenpotten. Hiermee wordt bedoeld inzage in de inkomsten van b.v. verkoop van meelproducten, bijdragen van vrienden van de molen en de uitgaven die daarmee betaald worden.

HR

Omdat de overheid regelgeving heeft vastgesteld inzake veiligheid van personen in en rondom de molen, is het noodzakelijk dat de molenaar zich als een manager van zijn molen gedraagt. Hij draagt daarbij een grote verantwoordelijkheid. In 2023 is een begin gemaakt met de actualisering van de RI&E's, waaraan in 2024 een vervolg is gegeven.

De bemensing van de molens vereist een actueel HR-beleid van de Stichting Molens Hoeksche Waard. Om dit in de praktijk meer handen en voeten te geven, besloot het bestuur meer te gaan denken en werken vanuit het motto *“Doe centraal wat moet en decentraal wat kan”*. Anders gezegd: de molens zijn en blijven eigendom van SMHW, maar molenaars en bestuur zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor alles wat zich op of rondom de molens afspeelt.

Communicatie

Communicatie is, zeker bij een vrijwilligersorganisatie waarin mensen vanuit verschillende kwaliteiten werkzaam zijn, van wezenlijke betekenis. Bij communicatie met externe partijen vormt ICT een belangrijk onderdeel. In het beleidsplan van SMHW dat eind 2024 is afgelopen, wordt daarop in detail ingegaan. In het nieuwe beleidsplan, dat de komende tijd zal worden vastgesteld, zal aan dit onderwerp weer de nodige aandacht worden besteed.

De tien molens die de Stichting Molens Hoeksche Waard in eigendom heeft.

Beleidsvisie SMHW langere termijn

In 2023 is uitgebreid gesproken over de aanpak van het project “Van akker naar bakker”. Het resultaat daarvan was dat het op dit moment niet goed is wanneer SMHW zo’n project Hoeksche Waard breed gaat aanpakken, mede tegen de achtergrond van het feit dat niet alle molenaars in de gelegenheid zijn zich hiervoor beschikbaar te stellen. Daarom werd in het overleg met de molenaars een aantal zaken besproken die de komende tijd binnen SMHW aan de orde komen, w.o. deze kwestie.

Voorts werd in april 2024 een brainstormsessie door het bestuur gehouden. Tijdens die brainstormsessie werd duidelijk dat het bestuur meer wil gaan werken volgens het motto “Centraal wat moet, decentraal wat kan”. Het bestuur realiseert zich dat het lastig is de grens te bepalen en te beschrijven tussen verantwoordelijkheden van het bestuur en die van de molenaars en andere vrijwilligers.

Verder kwamen tijdens die brainstorm ook zaken aan de orde zoals het instellen van een technische commissie, opnemen van een rooster van aftreden e.d. Mede met het oog op toekomstige bestuursvacatures die zich vanaf 2025 gaan voordoen, zou ieder bestuurslid in de vorm van zijn taakomschrijving een overzicht van zijn werkzaamheden moeten maken.

Het bestuur besloot een commissie in te stellen die zich zal beraden over de praktisering van de voorstellen zoals die tijdens de brainstormsessie besproken zijn.

Onderhoud, veiligheid en restauratie

Onderhoud

Voor de realisering van het onderhoudswerk zoals genoemd in het SIM-plan 2019-2024, is enkele jaren geleden een samenwerking aangegaan met de Stichting Restauratie Werkplaats Schiedam. Het bestuur stelt tot zijn genoegen vast dat deze samenwerking met RWS naar wens verloopt. In 2024 zijn nieuwe periodiek instandhoudingsplannen (PIP) vastgesteld met het oog op het nieuwe SIM-plan 2025-2030.

Veiligheid

Ook in het afgelopen jaar is extra aandacht besteed aan de veiligheid op en rondom de molens. Jaarlijks passeren alle zaken de revue en ook jaarlijks moet bekeken worden of er nieuwe inzichten zijn. Tijdens iedere bestuursvergadering meldt het bestuurslid, dat met veiligheidszaken is belast, of zich in de afgelopen periode (bijna)ongevallen op of rondom de molens hebben voorgedaan en zo ja, welke maatregelen getroffen zijn waardoor dergelijke ongevallen in het vervolg voorkomen kunnen worden.

Restauraties

In het afgelopen verslagjaar is de restauratie van de korenmolen ‘t Vliegend Hert te ’s-Gravendeel gereed gekomen. Voor ‘t Vliegend Hert betrof dit het aanbrengen van nieuwe roeden omdat begin 2022, naar aanleiding van een onderzoek, gebleken is dat het laswerk van beide roeden ondeugdelijk was bevonden. Elders in dit jaarverslag wordt uitvoeriger hierop ingegaan.

Verder besloot het bestuur om tot restauratie van korenmolen De Lelie over te gaan. Ook o.m. de roeden van deze molen zijn aan vervanging toe.

Nut en noodzaak van de molenbiotoop

Onder molenbiotoop wordt verstaan de vrije omgeving rondom de molen die nodig is zodat de molen kan functioneren. En met functioneren bedoelen we *draaien* en *malen*. Zonder draaiende molens is er geen overheidsgeld dat noodzakelijk is om de molens te kunnen onderhouden. Dat is de 'harde' voorwaarde om voor overheidssubsidie in aanmerking te komen. Wanneer hieraan niet wordt voldaan, zullen rijks- en provinciale overheden in beginsel geen restauratiesubsidie beschikbaar stellen.

Er zijn normen gesteld die bepalen welke obstakels in de omgeving van de molen aanvaardbaar zijn. Destijds is de z.g. 1:100 regel voor het landelijk gebied vastgesteld.

Voor het stedelijk gebied geldt de 1:30 regel. Deze regel houdt in dat, uitgaande van de 1:100 regel, de eerste 100 meter van de molen obstakelvrij moet zijn, terwijl elke volgende 100 meter een obstakel één meter per 100 meter hoger mag zijn. Obstakels die op meer dan 400 meter van de molen staan, worden niet meer als hinderlijk beschouwd.

Een goede molenbiotoop staat garant voor:

- een zo vrij mogelijk zicht op molens, hetgeen van grote landschappelijke en cultuurhistorische waarde is;
- een vrije windvang, zodat de molens verantwoord kunnen draaien en malen;
- een onbelemmerde watergang daar waar het de poldermolens betreft;
- vanuit de molen goed zicht op aankomend (slecht) weer.

Goede contacten met gemeente

Op de agenda van onze bestuursvergaderingen staat altijd biotoopzaken geagendeerd omdat de biotoop een doorlopend proces is. Ook in het afgelopen jaar is weer intensief contact geweest met de gemeente Hoeksche Waard over o.m. de problematiek van het (gemeentelijk) groen, het spanningsveld tussen toepassing van de bomenverordening en het handhaven van de molenbiotoop. Het bestuur vindt het erg prettig dat bij de gemeente Hoeksche Waard veel begrip is voor ontstaan voor de noodzaak van een zo optimaal mogelijke molenbiotoop. Hiervoor zijn wij de gemeente Hoeksche Waard zeer erkentelijk.

Restauratie en renovatie molens

't Vliegend Hert

In maart 2022 besloot ons bestuur de roeden van korenmolen 't Vliegend Hert te vervangen door nieuwe roeden. De reden hiertoe was dat uit onderzoek gebleken was dat het laswerk aan beide roeden ondeugdelijk was bevonden. Ons bestuur heeft deze gelegenheid aangegrepen om de molen opnieuw te voorzien van Dekker stroomlijnwieken, die in de periode 1934-1969 op de molen aanwezig waren.

Naast het vervangen van de roeden zijn daarbij ingrijpende restauratiewerkzaamheden verricht. Zo is er metsel- en voegwerkherstel uitgevoerd, (gietijzeren) vensterherstel, restauratie van de stelling, werktuigbouwkundig herstel, het gaande werk, het luiwerk en vele andere elementen met als doel om na 65 jaar de molen weer maalvaardig te maken.

Mede dankzij subsidie van de gemeente Hoeksche Waard, de Provincie Zuid-Holland, De Vereniging De Hollandsche Molen via het Molenfonds en bijdragen van diverse fondsen w.o. het Cultuur Fonds, Dynamo Fonds, J.E Jurriaanse Stichting, Stichting Elise Mathilde Fonds, Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds, de Van der Mandele Stichting, de directie van Olie- en verffabriek Vliegenthart en financiële bijdragen van de Vrienden van 't Vliegend Hert kon de restauratie, waarmee een bedrag van € 247.000 gemoeid was, worden uitgevoerd.

Mede dankzij de inzet van de molenaar en vrijwilligers was het mogelijk dat op 24 februari 2024 de nieuwe roeden konden worden geplaatst, gevolgd door het afronden van de restauratiewerkzaamheden met als resultaat dat de molen nu weer helemaal operationeel is.

Op 21 augustus 2024, tijdens de traditionele feestweek van 's-Gravendeel, vond de heringebruikname van 't Vliegend Hert plaats. De plechtigheid begon met een openingswoord van de voorzitter, de heer Jan Booden, gevolgd door het lichten van de vang door de wethouder van de gemeente Hoeksche Waard, drs. Harry van Waveren, daarbij geassisteerd door de molenaar Floris van Hoogstraten. Na een toespraak door de wethouder werd een toast uitgebracht. Daarna was er gelegenheid om de molen te bezichtigen en was er voor de jeugd gratis pannenkoeken na inlevering van de verstrekte kleurplaat.

't Vliegend Hert op 24 februari 2024 voorzien van nieuwe roeden.

Ook de Historische Vereniging 's-Gravendeel was aanwezig en waren er diverse stands met molenproducten en informatie.

Met de klok mee vanaf linksboven: Voorzitter Jan Booden spreekt zijn welkomstwoord uit. Wethouder drs. Harry van Waveren licht de vang, daarbij geassisteerd door de molenaar, Floris van Hoogstraten en de aanwezigen zien dit toe. Foto's: Elly Ottevanger.

De Lelie

In de loop van 2024 werd duidelijk dat ook korenmolen De Lelie uit Puttershoek aan een restauratiebeurt toe was. Globaal bestaan de werkzaamheden uit de vervanging van de roeden, het staartwerk en de reparatie van een lekkende kap. Deze werkzaamheden totaal lenen zich beter om het restauratietraject in te gaan dan deze in de onderhoudssfeer onder te brengen.

Het bestuur besloot om tot restauratie van De Lelie over te gaan, waarna allerlei voorbereidende werkzaamheden in gang zijn gezet.

275 Jaar De Poldersche Molen

Tijdens de Hoeksche Waardse Molendag van 19 oktober 2024 werd door de Maasdamse Wieken, een vriendenclub van de beide Maasdamse molens die een paar jaar geleden is opgericht, uitgebreid aandacht besteed aan het feit dat de Poldersche Molen 275 jaar bestaat. Op de baard staat weliswaar het jaartal 1842, maar in dat jaar is de molen grondig gerestaureerd. Het bouwjaar van de molen is 1749.

Namens het bestuur van Maasdamse Wieken heette de heer Gee Roomans de aanwezigen, die zich bij De Hoop hadden verzameld, welkom, waarna de voorzitter van SMHW, de heer Jan Booden een korte toespraak hield. Ook de heemraad van het waterschap De Hollandsche Delta, mevr. H. Wiersma-den Dulk en de wethouder van Cultuur van de gemeente Hoeksche Waard, mevr. M. den Tuinder-van Meeteren, waren aanwezig. Een paar leuke kraampjes met allerlei lekkernijen stonden op het molenerf. Hierna reed men per Tuk Tuk naar De Poldersche Molen. Daar stonden verschillende kraampjes waar allerlei leuke dingen te koop waren. Dit was verzorgd door de vrijwilligers van Maasdamse Wieken. Molenaar van De Poldersche Molen, mevr. Meta Bosch, gaf een rondleiding voor de aanwezigen. Hierna droeg Eelse Bies een gedicht voor dat hij zelf gemaakt had en aansluitend werd de vang werd gelicht door mevr. Den Tuinder, mevr. Wiersma en de molenaar Meta Bosch.

Hierna kreeg mevr. Wiersma het woord die aan het eind van haar speech namens Waterschap De Hollandse Delta een cheque van € 1.000 uitreikte. Vervolgens kreeg wethouder mevr. Den Tuinder het woord die namens de gemeente Hoeksche Waard aan vertegenwoordigers van de basisscholen een pakket

De feestelijkheden rondom 275 jaar van De Poldersche Molen begonnen bij korenmolen De Hoop in Maasdam, waar Gee Roomans namens de Maasdamse Wieken de aanwezigen welkom heette. Ook bakker Jan de Koning uit Maasdam was weer met zijn lekkernijen aanwezig.

Foto's: Elly Ottevanger.

molenverrassingen uitdeelde als dank voor hun medewerking aan dit feest. Die medewerking betrof het versieren van de 100 vlaggetjes die aan de molenwieken waren bevestigd.

Tenslotte bedankte de heer Henk van der Drift, aankomend voorzitter van SMHW, de beide bestuurders van de gemeente en het waterschap voor hun aanwezigheid en de overige aanwezigen bij de start van dit voor de Maasdamse Wieken en de SMHW zo belangrijke gebeurtenis.

Op De Poldersche Molen was alles feestelijk ingericht met enkele kraampjes waar allerlei artikelen te koop waren die door mensen van Maasdamse Wieken waren gemaakt. Van links boven naar rechtsonder. Schoolkinderen die de vlaggetjes hadden gemaakt, Eelse Bies die een mooi gedicht over De Poldersche Molen had samengesteld, het lichten van de vang door de heemraad van waterschap De Hollandsche Delta, de wethouder van de gemeente Hoeksche Waard met assistentie van de molenaar en de in ontvangstneming van de cheque van € 1.000 die door waterschap De Hollandsche Delta ter beschikking was gesteld.

Foto's: Elly Ottevanger.

*Het aanwezige publiek en tenslotte de attenties die wethouder mevr. M. den Tuinder-van Meeteren namens de gemeente Hoeksche Waard aan de molenaars van De Poldersche Molen schonk.
Foto's: Elly Ottevanger.*

Overige zaken

Contacten met gemeente Hoeksche Waard

Het is voor het bestuur van de Stichting Molens Hoeksche Waard een morele ondersteuning te weten dat de gemeente Hoeksche Waard zich erg betrokken voelt bij het werk van onze stichting. Dat blijkt niet alleen uit de woorden van de portefeuillehouder tijdens heringebruikneming van molens, maar ook tijdens de vele contacten die met de wethouder en ambtenaren worden onderhouden. Het bestuur ervaart deze vorm van meedenken en meewerken als een steun in de rug bij de uitvoering van zijn taak om de molens in stand te kunnen houden.

Jeugd en jongeren bij molens betrekken

Helaas kon als gevolg van prioriteitstelling geen gevolg gegeven worden aan het voornemen van het bestuur om een plan uit te voeren om jeugd en jongeren voor het ambacht van molenaar te gaan interesseren. Het bestuur hoopt dit in 2025 te kunnen gaan oppakken.

Overleg met molenaars en overige vrijwilligers

Eén van onze bestuursleden heeft regelmatig contact met de 1e molenaars over praktische zaken die zich in en rondom de molens afspelen. Ook overige bestuursleden hebben met enige regelmaat contact met de molenaar en vrijwilligers van de molen.

Daarnaast is er jaarlijks een vrijwilligersbijeenkomst met molenaars en overige vrijwilligers met hun partners. Als blijk van waardering en betrokkenheid bij het werk van de molenaars en overige vrijwilligers werd enkele dagen voor de kerst een kerstkrans bezorgd.

Ook vrienden van..... voor korenmolen 't Vliegend Hert

Gemotiveerd door de festiviteiten in het kader van de heringebruikneming van korenmolen 't Vliegend Hert te 's-Gravendeel en met ondersteuning van enkele personen van Maasdamse Wieken, is in 's-Gravendeel ook gestart met de vorming van de Vrienden van 't Vliegend Hert. Een belangrijke ontwikkeling, met name ook in

het kader van de contacten met overheden. Het is belangrijk wanneer die zien dat het behoud en beheer van rijksmonumenten, w.o. de molens, ook bij de lokale bevolking op een breed draagvlak kan rekenen. Daarom zou in ieder dorp waar een monumentale molen staat een dergelijke Vriendenclub gevormd moeten worden.

Molenaars in opleiding (MIO)

Om de continuïteit van het draai- en maalvaardig houden van onze molens te garanderen, is het, naast een goede molenbiotoop, ook noodzakelijk dat jongere molenaars het werk van de huidige molenaars op termijn kunnen overnemen. Daarom verzorgt het Gilde van Vrijwillige Molenaars sinds vele jaren een opleiding tot molenaar.

Want voor het malen van onze molens zijn vakbekwame vrijwillige molenaars nodig nu het ambacht van beroepsmolenaar in ons land vrijwel verdwenen is. Deze opleiding is er op gericht om deelnemers de praktische vaardigheden en theoretische kennis bij te brengen die nodig zijn om verantwoord met een molen te kunnen draaien en/of malen. Bij verschillende van onze molenaars zijn molenaars in opleiding (MIO) ondergebracht om zich het ambacht van molenaar op verantwoorde wijze eigen te kunnen maken.

Molenpaspoort

In navolging op het initiatief van andere molenstichtingen in ons land, besloot het bestuur in 2023 aan een molenpaspoort te gaan werken. In dit molenpaspoort wordt zo ongeveer alles wat van belang is voor de molen beschreven. Een belangrijk onderdeel daarvan is de molenbiotoop. Maar het paspoort gaat echter veel verder dan de molenbiotoop alleen. De historie, zoals wanneer er gerestaureerd is en wanneer onderhoud gepleegd, de functie en de maatschappelijke beleving van de molen moeten daarin ruim aan de orde komen. Daarnaast zal een molenpaspoort ook veel fotomateriaal bevatten.

In het afgelopen jaar is daarmee een begin gemaakt en het bestuur streeft ernaar dat dit belangrijke onderdeel van het werk van SMHW eind 2025 gereed is dan wel voor een groot deel is afgewerkt.

Bezetting molens

Het afgelopen jaar zijn er enkele mutaties geweest in de bezetting van de molens zoals wat verder in dit verslag blijkt. Gelukkig is in de ontstane vacatures voorzien doordat andere molenaars de plaats van hun voorgangers hebben ingenomen.

Maar er zijn nog een paar molens waar slechts één molenaar operationeel is, dus molens waaraan geen z.g. nevenmolenaar verbonden is. Met name bij langdurige afwezigheid van de 1e molenaar kan dat tot problemen leiden. Daarom besloot het bestuur er naar te streven dat op iedere molen, naast de 1e molenaar, ook een nevenmolenaar of 2e molenaar verbonden is, die ingeval van afwezigheid van de 1^e molenaar het werk kan overnemen.

Overleginstanties

Het bestuur van SVHW onderhoudt veelvuldig contacten met diverse instanties. Naast de gemeente Hoeksche waard, zijn er regelmatig contacten met de Provincie Zuid-Holland, de Rijkdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), de Vereniging De Hollandsche Molen en allerlei informatiebijeenkomsten zoals het Molenplatform Zuid-Holland en de Molencontactdag van De Hollandsche Molen. Met name deze laatste instanties zorgen er voor dat moleneigenaren op de hoogte blijven van allerlei ontwikkelingen die zich met betrekking tot de molens voordoen.

Molens in de Hoeksche Waard

In navolging op het initiatief van de Molenstichting Goeree-Overflakkee, besloot ook ons bestuur een boekje uit te geven waarin van alle molens van de Hoeksche Waard de meeste essentiële gegevens vermeld worden. Het boekje wordt in een oplage van 1.000 ex. gedrukt en op iedere molen zal een aantal exemplaren liggen om bezoekers nog beter te kunnen informeren over het molenambacht en de betekenis van de molens in deze tijd.

Vreugde-uiting bij viering van 80 jaar vrijheid

Eind 2024 werd ons bestuur door de gemeente Hoeksche Waard benaderd met de vraag of SMHW medewerking wil verlenen aan vreugde-uitingen op 5 mei 2025 wanneer dan de viering is van 80 jaar bevrijding van ons land. Op die dag zal er een optocht met voertuigen door alle dorpen van de Hoeksche Waard trekken en omdat in bijna alle dorpen een molen aanwezig is, is verzocht of de molenaars hieraan medewerking willen verlenen door de molens te laten draaien – wel of niet – voorzien van vlaggetjes. Het stemt ons tot voldoening dat alle molenaars, voorzover zij die dag vrij zijn, bereid zijn hieraan medewerking te verlenen. Voor het geval zij die dag door werkzaamheden verhinderd zijn, is toegezegd dat de molen in vreugdestand wordt gezet voorzien van vlaggetjes of van de nationale driekleur.

Publieke belangstelling voor de molens

Naast de wekelijkse openstelling van molens voor individuele bezoekers of groepen van b.v. scholen, zijn er in de Hoeksche Waard enkele data waarop de molens centraal in de belangstelling staan. Dat waren in 2024:

- Tour langs de Boer op Hemelvaartsdag (9 mei 2024) die weer een groot succes werd met veel belangstelling;
- de Nationale Molendag die op 11 mei 2024 werd gehouden waarvoor een redelijke belangstelling voor de molens was;
- Nationale Monumentendag op 14 september 2024 die zeer geslaagd was en waarbij verschillende bestuursleden de molens bezochten; en
- de Hoeksche Waardse Molendag op 19 oktober 2024. Een initiatief van onze molenaars, waarvoor ook het afgelopen jaar weer veel belangstelling was. De Maasdamse molens trokken extra aandacht omdat er extra activiteiten door de Maasdamse Wieken waren georganiseerd in het teken van 275 jaar De Poldersche Molen.

Molenaars en vrijwilligers

Niet financieel zichtbaar uitgevoerd onderhoudswerk

Onderhoudswerkzaamheden aan onze molens worden volgens een meerjarenplanning uitgevoerd op basis waarvan de overheid subsidie toekent. De kosten van deze werkzaamheden worden jaarlijks o.a. in onze jaarrekening verantwoord.

Maar wat niet uit de jaarrekening valt op te maken, is het vele werk dat door de molenaar en andere vrijwilligers wordt verricht om de molen operationeel te houden. Want jaarlijks wordt er ook veel onderhoudswerk door de molenaars zelf verricht. Dat kan het herstel zijn van b.v. kleine gebreken, maar ook het schilderen van b.v. de stelling van de molen of werkzaamheden op het molenerf. Dit werk verricht de molenaar, vaak geassisteerd door overige vrijwilligers die regelmatig op de molen zijn, geheel vrijwillig zonder dat zij daarvoor een geldelijke vergoeding ontvangen. Kleine materialen betaalt hij vaak uit de molenpot. Het bestuur van de Stichting Molens Hoeksche Waard stelt uiteraard het benodigde onderhoudsmateriaal, zoals bijvoorbeeld verf, ter beschikking.

Het bestuur van de Stichting Molens Hoeksche Waard, dat zelf ook uit vrijwilligers bestaat, realiseert zich heel goed dat onze molens alleen kunnen draaien en malen dankzij de vele uren die onze vrijwillige, gediplomeerde molenaars en andere vrijwilligers hieraan besteden. Daarom spreekt het bestuur van onze stichting zijn dank uit voor de inzet en het verantwoordelijkheidsbesef van onze molenaars en overige vrijwilligers die veel werk verzetten dat niet in verslaglegging is terug te vinden.

Gebrevetteerde molenaars

Het beleid van de Stichting Molens Hoeksche Waard is om, indien mogelijk, uitsluitend gebruik te maken van de diensten van gediplomeerde molenaars, die via het Gilde van Vrijwillige Molenaars de bevoegdheid van erkend molenaar hebben verworven. Ook verzekeringstechnisch, met name voor de w.a.-verzekering, is dit een voorwaarde. Het Gilde van Vrijwillige Molenaars is een landelijke vereniging met als doelstelling het verzorgen van een opleiding voor mensen die in hun vrije tijd op een deskundige en verantwoorde wijze wind-, polder- en watermolens willen laten draaien.

Dankzij de vele uren die onze gediplomeerde molenaars, samen met de leerling-molenaars, rondleiders en andere vrijwilligers hieraan besteden, kunnen alle molens van de Stichting Molens Hoeksche Waard, in beginsel wekelijks door het publiek worden bezocht.

Het molenbezit

Het molenbezit van de Stichting Molens Hoeksche Waard bestaat uit:

- *De Goede Hoop* (korenmolen), Mijnsheerenland, Molenweg 17, monumentnr. 30.150.
- *De Hoop* (korenmolen), Maasdam, Gatsedijk 4a, monumentnr. 26.541.
- *De Lelie* (korenmolen), Puttershoek, Molendijk 2, monumentnr. 32.246.
- *Molencomplex Goidschalxoord* (korenmolen), Heinenoord, Goidschalxoordsedijk 53, monumentnr. 21359
- *De Oostmolen* (poldermolen), Mijnsheerenland, Provincialeweg 7a, monumentnr. 30.151.
- *De Poldersche of Anthonymolen* (poldermolen), Maasdam, Polderdijk 25, monumentnr. 26.545.
- *Simonia* (korenmolen), Piershil, Molendijk 39, monumentnr. 32.152.
- *'t Vliegend Hert* (korenmolen), 's-Gravendeel, Molendijk 37, monumentnr. 17.406.
- *Windlust* (korenmolen), Goudswaard, Molendijk 63, monumentnr. 17.063.
- *Windlust* (korenmolen), Westmaas, Van Koetsveldlaan 2d, monumentnr. 38.858.

Bezetting van de molens

De bezetting van de molens door de molenaars is per 31 december 2024 als volgt:

- De Goede Hoop te Mijnsheerenland, draai- en maalvaardig, molenaar: W.A. van der Giessen; nevenmolenaar: B. van der Hee, vrijwilliger: J.J. van der Heiden;
- De Hoop te Maasdam, draai- en maalvaardig, molenaar: K. Feteris;
- De Lelie te Puttershoek, draai- en maalvaardig, molenaar: J. in 't Veld, nevenmolenaar: K. Feteris, leerling-molenaars: N.D. 't Lam, J. Sint-Nicolaas, M. Veldhuizen, vrijwilligers: P. Reedijk en J. van Rotterdam; molengids: P. Kleinendorst;
- Molencomplex Goidschalxoord te Heinenoord, draai- en maalvaardig, molenaar: J.B. van Steensel, nevenmolenaar: W. Bouter, vrijwilligers: G.L. Knol en P. van Leeuwen;
- De Oostmolen te Mijnsheerenland, draai- en maalvaardig, molenaar: J. Bruins, nevenmolenaar: P. Griffioen, adviseur: F. de Rooij, leerling-molenaar: K. Kool, vrijwilliger: R.H.J. van Hartkamp;

- De Poldersche of Anthonymolen, draai- en maalvaardig, molenaar: M. Bosch-Gravestein, nevenmolenaar: W.C.G. Beerden;
- Simonia te Piershil, draai- en maalvaardig, molenaar: K. Strijker;
- 't Vliegend Hert te 's-Gravendeel, draai- en maalvaardig, molenaar: F.P.F. van Hoogstraten; vrijwilliger: M.P. van der Hoeven;
- Windlust te Goudswaard, draai- en maalvaardig, molenaar: C. Dekker, leerling-molenaar: D.S. van Steensel;
- Windlust te Westmaas, draai- en maalvaardig, molenaar: B. van der Hee, nevenmolenaar: G.M. de Bruin; leerling-molenaar: H. van der Ham, vrijwilligers: H. Fredrikze, H.D. Kalse en F. de Nooij.

Omwentelingen en bezoekers

De Stichting Molens Hoeksche Waard streeft er naar de maalvaardige molens op vaste tijden voor belangstellenden open te stellen. Op afspraak kunnen de molens door groepen ook op andere tijdstippen worden bezocht. Alle molens beschikken over een telapparaat dat het aantal omwentelingen meet. Dat geeft ook aan hoe vaak met een molen wordt gedraaid. Die informatie is van belang omdat de Provincie Zuid-Holland, ter stimulering van het openstellen en laten draaien van de molens, jaarlijks een draaipremie toekent waarvan de hoogte afhankelijk is van het aantal omwentelingen.

Het hierna volgende overzicht geeft de openingstijden van de molens aan, het aantal omwentelingen en het aantal bezoekers in 2024.

<i>Molen en plaats</i>	<i>Openingstijden en inbedrijfstelling</i>	<i>Omwentelingen</i>	<i>Bezoekers</i>
De Goede Hoop Mijnsheerenland	Elke zaterdag van 09.00 – 17.00 uur en voorts op afspraak met de molenaar	60.121	230
De Hoop Maasdam	In beginsel elke zaterdag van 09.00 – 17.00 uur en voorts op afspraak met de molenaar	67.233	1.000
De Lelie Puttershoek	Elke zaterdag van 10.00 – 17.00 uur veelal op woensdag, zaterdag en zondag na 12.00 uur en voorts op afspraak met de molenaar	210.559	1.298
Molencomplex Goid- Schalxoord Heinenord	Vrijwel iedere zaterdag van 10.00 – 16.00 uur en op afspraak met de molenaar	318.408	548
De Oostmolen Mijnsheerenland	Elke woensdag en zaterdag van 10.00 – 16.00 uur en voorts op afspraak met de molenaars	124.905	330
De Poldersche Molen Maasdam	Elke zaterdag van 10.00 – 16.00 uur en voorts op afspraak met de molenaar	100.463	1.142
Simonia, Piershil	Vrijwel iedere zaterdag van 10.00 – 16.00 uur en op afspraak met de molenaar	149.079	750
't Vliegend Hert	Elke zaterdag van 10.00 – 15.00 uur en voorts		

's-Gravendeel	op afspraak met de molenaar.	76.894	440
Windlust Goudswaard	Elke zaterdag van 10.00 – 15.00 uur en voorts op afspraak met de molenaar	62.660	50
Windlust Westmaas	Elke zaterdag van 10.00 – 15.00 uur en voorts op afspraak met de molenaar.	<u>106.331</u>	<u>479</u>
Totaal		1.276.653 =====	6.267 =====

Financieel overzicht 2024

Over de financiële situatie 2024 van de Stichting Molens Hoeksche Waard kan vanaf mei 2025 informatie verkregen worden via de website www.molenshw.nl.

Bestuur

In het afgelopen jaar traden tot het bestuur van de Stichting Molens Hoeksche Waard toe de heren H.A.J. van der Drift en H.A. van Rossem resp. als beoogd voorzitter en secretaris. De heer Van der Drift vervult sinds de bestuursvergadering van 29 november 2024 de functie van voorzitter en vanaf 1 januari 2025 zal de heer Van Rossem de functie van secretaris vervullen. Formeel treden per 1 januari 2025 af de heren R.M. Belder, J.C. Booden, C.A. Mouthaan en G.J. Rooimans. Omdat enkele afgetreden bestuursleden nog bepaalde werkzaamheden willen afwikkelen, blijven zij nog enkele maanden in 2025 als bestuurslid aan. Betrokkenen waren resp. 17, 12, 8 en 6 jaar bestuurslid.

Verder werd tijdens de vergadering van 29 november 2024 de heer F. de Haan als bestuurslid benoemd die in het ingestelde technisch team zal gaan meewerken.

Het bestuur bedankt de afgetreden bestuursleden voor de wijze waarop zij ten behoeve van het molenbehoud in de Hoeksche Waard via onze stichting hun beste krachten gaven. De nieuw benoemde bestuursleden heten wij van harte welkom en wensen hen veel succes bij de uitvoering van hun taak.

Het bestuur van de Stichting Molens Hoeksche Waard kwam het afgelopen verslagjaar vijf maal in vergadering bijeen. Deze vergaderingen, die in het gemeentehuis van Maasdam plaatsvinden, werden gehouden op: 26 januari, 22 maart, 27 juni, 27 september en 29 november.

Per 31 december 2024 is de samenstelling van het bestuur als volgt:

- H.A.J. van der Drift, voorzitter
- R.M. Belder, secretaris
- A. Kooman, penningmeester
- N. Sonneveld, bestuurslid
- J. van den Berg, bestuurslid onderhoud en restauratie SIM en RI&E
- J.C. Booden, bestuurslid
- H. Grimberg, bestuurslid RI&E- en biotoopzaken
- F. de Haan, bestuurslid en technische zaken
- C.A. Mouthaan, vice-voorzitter en molenaarszaken
- G.J. Rooimans, bestuurslid en biotoopzaken
- H.A. van Rossem, bestuurslid en
- H. Valk, bestuurslid

Bijlage 1:

Overzicht vrijwilligers per 31 december 2024

W.C.G. Beerden, nevenmolenaar
R.M. Belder, secretaris
J. van den Berg, bestuurslid
J.C. Booden, bestuurslid
M. Bosch-Gravestein, molenaar
W. Bouter, leerling-molenaar
L. en M. van Brink, vrijwilligers
G.M. de Bruin, nevenmolenaar
J. Bruins, molenaar

C. Dekker, molenaar
H.A.J. van der Drift, voorzitter
F. Dijkers, vrijwilliger

B. van den Engel, webmaster

K. Feteris, molenaar
H. Fredrikze, leerling-molenaar

W.A. van der Giesen, molenaar
P. Griffioen, nevenmolenaar
H. Grimberg, bestuurslid

F. de Haan, bestuurslid
H.W.M. van der Ham, leerling-molenaar
R.H.J. van Hartskamp, vrijwilliger
B. van der Hee, molenaar
J. J. van der Heiden, vrijwilliger
M.P. van der Hoeven, vrijwilliger
P.F. van Hoogstraten, molenaar

H.D. Kalse, vrijwilliger/rondleider
F. van Kleef, vrijwilliger
P. Kleinendorst, vrijwilliger/molengids

G.L. Knol, vrijwilliger
K. Kool, leerling-molenaar
A. Kooman, penningmeester

N.D. 't Lam, leerling-molenaar
P. van Leeuwen, vrijwilliger

C.A. Mouthaan, vice-voorzitter

F. de Nooij, vrijwilliger

M.J. Prins, vrijwilliger

P. Reedijk, vrijwilliger
G.J. Rooimans, bestuurslid en biotoopzaken
F. de Rooij, adviseur
J. van Rotterdam, vrijwilliger

B. van der Schaaf, communicatieadviseur
Fl. Scherbeijn, vrijwilliger molenbiotoop
J. Sint-Nicolaas, leerling-molenaar
P. Soetekow, vrijwilliger
N. Sonneveld, bestuurslid
D.S. van Steensel, leerling-molenaar
J.B. van Steensel, molenaar
C.J. Stolk, vrijwilliger
K. Strijker, molenaar

H. Valk, bestuurslid
J. in 't Veld, molenaar
M. Veldhuijzen, leerling-molenaar

J. Wybenga, vrijwilliger

De molens van de Stichting Molens Hoeksche Waard en hun bijzonderheden

Hierna volgt nadere informatie over de tien molens die in eigendom en in beheer zijn van de Stichting Molens Hoeksche Waard.

Korenmolen Windlust te Goudswaard

Geschiedenis

Bij de bouw van de molen is gebruik gemaakt van de onderdelen van een vroegere standerdmolen; er zijn nog balken te zien van de kast van de standerdmolen, compleet met teer. Ook is nog één van de teerlingen te zien: aan de zuidkant van de molen, net boven het maaiveld. Of de huidige stenen molen uit 1694 dateert, wordt betwijfeld, want in dat geval zou Windlust Goudswaard één van de oudste nog bestaande stenen molens moeten zijn en daarvoor lijkt de molen toch wat jong.

In 1945 stopte de toenmalige eigenaar C. Roels met het malen van graan. Roels was een vooruitstrevend man, die altijd zeer goed voor zijn molen zorgde. Hij handelde ook in graan op de Rotterdamse beurs. Naar verluidt werd er vroeger in de molen ook gepeld. In de schuur van het molenaarshuis stond een dubbele maalstoel. Ook was daar de stal van het paard. Alle maalgoed en meel was opgetast in zakken van tenminste 50 kg. Volgens Roels moest alles zo staan dat het hondje ertussen door kan lopen om de muizen te vangen. Er werd in die dagen een productie van 10 ton per week gedraaid.

Gedurende de watersnoodramp van februari 1953 diende de molen als schuilplaats, want er zaten tientallen mensen in de molen. In 1960 werd de inmiddels vervallen molen eigendom van de gemeente Goudswaard die hem in 1962/1963 liet restaureren. Tijdens die restauratie voltrok zich een ramp: een flink deel van de stenen romp stortte tijdens het werk in en daarbij werd de molenmaker onder vallend puin bedolven, maar gelukkig herstelde de molenmaker van zijn verwondingen. In 1978 volgde een herstelbeurt, waarbij onder meer een roede werd vervangen. Van 1992 tot 1994 heeft Robert Jan Prins enige tijd beroepsmatig gemalen.

Door de minder goede staat van de roeden kreeg de molen in november 2015 een draaiverbod. Op 12 juni 2017 zijn de roeden gestreken en werd alles grondig nagezien. Op 20 december 2017 werd de herstelde Potroede opnieuw gestoken en kreeg de molen een nieuwe ingelaste binnenroede. Op 20 september 2018 werd de molen in eigendom overgedragen aan de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard. In 2023 is met de uitvoering begonnen van het plan de molen weer maalvaardig te maken dat in 2024 gerealiseerd werd.

Technische informatie

Vlucht	: 22,50 meter
Wieksysteem	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 22,45 m., staal, geklonken, fabr. Gebr. Pot Kinderdijk, nr. 2156 uit 1910
Buitenroede	: 22,50 m., staal, gelast, fabr. Derckx, nr. 256 uit 978
As	: gietijzer, fabr. De Prins van Oranje, Den Haag, nr. 1132, uit 1877, lengte 4,9 m.
Vang	: Vlaamse vang, wipstok, kneppel, pal

Bovenwiel of aswiel	: 56 kammen, steek 13 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: Bovenschijfloop: 25 staven Spoorwiel: 66 kammen
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 6,16
Kruiswerk	: 54 houten rollen, kruirad
Biotoop	: Matig
Rijksmonumentnummer	: 17063
Specificaties	: 2 koppels 16er kunststenen, luiwerk: sleepluiwerk
Steenschijfloop	: 24 staven

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer	: 03606
Naam	: Windlust
Plaats	: Goudswaard
Adres	: Molendijk 63
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: Windmolen
Type	: Grondzeiler
Maalvaardig	: Maalvaardig
Bouwjaar	: 1694
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: C. Dekker, tel. 06 - 42909681
Nevenmolenaar	: geen
Sleutelhouder	: C.J. Stolk
Openingstijden	: op zaterdag of op afspraak als de molenaar aanwezig is

Korenmolen 't Vliegende Hert te 's-Gravendeel

Geschiedenis

De hoogste korenstellingmolen in de Hoeksche Waard is gelegen aan de Molendijk 37 aan de noordwestzijde van het dorp, dat in 1593 als nieuw ambacht werd ingedijkt. Haar voorganger was een houten wipkorenmolen die op vrijwel dezelfde plaats stond op de toenmalige Bonaventuurse Zeedijk. Deze schermde de nieuwe polder Nieuw Bonaventura af van de Dordtse Kil. De onbewoonde wipmolen werd rond 1800 naar molenaarsfamilie De Leeuw vernoemd. In 1837 kocht Willem Vliegenthart, zoon van een Zwijndrechtse korenmolenaar, voor 8.300 gulden de wipmolen.

In 1841 brandde deze af en in 1855 nogmaals. De vervanger, een ronde stenen stellingmolen, brandde in 1857 eveneens af. De huidige korenstellingmolen dateert van 1862/1863 en heeft een 22 m hoog muurwerk. De naam 't Vliegende Hert is ontleend aan eigenaar Vliegenthart, die in 1863 de firma Vliegenthart & Co oprichtte. De andere molenhelft werd voor een kwart eigendom van zijn schoon-zoon en de Dordtse bakker Moonen. Ruim een jaar later ging de met een onrendabele kolen gestookte

stoomketel uitgeruste molen bij publieke verkoping voor 14.000 gulden, inclusief het molenaarshuis, de tuin, schuur en het erf, over aan vijf personen.

In 1889 kwam de molen geheel in het bezit van de familie Dam. Van 1905 tot 1938 was Christiaan Cornelis Dam molenaar en daarna tot 1963 zijn zoon Gerrit Pieter. Sinds 1930 wordt er elektrisch gemalen onderin de molen. Om het maalrendement te verhogen, werden in 1934 Dekker stroomlijnwieken op de molen aangebracht. Helaas kon deze wiekverbetering niet wedijveren met de elektromotor.

In 1951 werd de windkorenmolen daardoor buiten gebruik gesteld. Cornelis van Heesen huurde vanaf 1956 de molen met elf nieuw aangebouwde graansilo's, waarvan hij in 1963 eigenaar werd. Om de stenen molenromp tegen regeninval te beschermen, zijn op de zuidwest kant lange tijd grote geëmailleerde reclameborden aangebracht. In 1970/1971 werd de molen geheel ingericht voor mechanische bemaling met een mengketel, 100 ton extra siloruimte en een bunkerschaal. De helft van de molenruimte tot aan de luizolder wordt nu ingenomen door het silocomplex van graan- en diervoederhandel C. van Heesen. Jaarlijks wordt circa 1.500 ton graan gemalen voor diervoeders met een 40 PK elektromotor onderin de molen. Het oorspronkelijke molenhuis werd in 1969 afgebroken en vervangen door een bungalow. Bij een uitvoerige restauratie van de molen eind jaren 1960 werden de staart, de lange spruit en de stelling grotendeels vernieuwd, evenals het koppel 16er kunstmaalstenen. Ook de Dekker-wieken zijn toen weer teruggebracht naar het Oud-Hollandse tuig.

Bij de restauratie in 1991/1992 werden de Potroeden uit 1904 en 1924 vervangen door twee nieuwe roeden met een vlucht van 22,70 m. Ook werden veel onderdelen, waaronder de beide spruiten, staartbalk, lange en korte schoren, kapbedekking en een groot deel van het metselwerk, vernieuwd. Het doorgezakte schuifkruiwerk met tien bevestigde gietijzeren neuten met flenzen, die over een stalen ring op de muurplaat glijden, is helaas onbruikbaar. De molen verkeerde jaren lang in minder goede staat van onderhoud en was bij gunstige winden nog wel eens draaiende te zien. Na overdacht van de molen aan een woningstichting, werden achter de schermen stappen ondernomen om de molen weer draai- en maalvaardig te maken. In het najaar van 2010 kon hiermee een aanvang worden gemaakt en werd eind 2011 afgerond.

Sinds 31 maart 2014 is de molen, die eigendom was van HW Wonen, overgedragen aan de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard. Voordat de molen naar de nieuwe eigenaar werd overgedragen, had HW Wonen renovatiewerkzaamheden aan de molen laten uitvoeren. Tijdens de feestweek van 's-Gravendeel, werd de molen op woensdagmiddag 27 augustus 2014 op feestelijke wijze weer in gebruik genomen.

Toen in de zomer van 2020 werd geconstateerd dat de korte spruit verrot bleek te zijn, is de molen stil gezet. Ook moest de vang worden hersteld. Nadat de financiering van dit werk eind 2020 rond was, werden in 2021 herstelwerkzaamheden uitgevoerd.

In maart 2022 is de molen stil gezet in verband met het roedenprobleem. Eind 2023 bleek de financiering van dit omvangrijke project vrijwel rond te zijn, waarna besloten werd tot restauratie over te gaan. In 2024 was de restauratie voltooid, waarbij de molen weer werd voorzien van Dekker-wieken. De heringebruikname van de molen vond plaats op 21 augustus 2024 tijdens de feestweek van 's-Gravendeel.

Technische informatie

Vlucht	: 22,65 meter
Wiekstelsel	: Dekker-stroomlijnwieken
Binnenroede	: 22,70 m., staal, gelast, fabricaat Beijck, Afferden, nr. 103 uit 2023
Buitenroede	: 22,70 m., staal, gelast, fabricaat Beijck, Afferden, nr. 104 uit 2023
As	: gietijzer, fabricaat, nummer en jaartal onbekend, lengte 4,10 m.
Vang	: Vlaamse vang, wipstok
Bovenwiel of aswiel	: 63 kammen, steek 11 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: Bovenschijfloop: 31 staven Spoorwiel: 99 kammen, steek 9,0 cm.

Steenschijfloop	: 29 staven
Belt- of stellinghoogte	: 7.20 meter
Kruierwerk	: Engels kruierwerk, kruihaspel met 12 spaken
Biotoop	: Redelijk tot goed
Rijksmonumentnummer	: 17406
Specificaties Bovenschijfkop	: 31 staven Spoorwiel, 99 kammen, steek 9,0 cm.
Steenschijfloop	: 29 staven

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer (TBC nr.)	: 90
Naam	: 't Vliegend Hert
Plaats	: 's-Gravendeel
Adres	: Molendijk 37
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: Windmolen
Type	: Stellingmolen
Maalvaardig	: Maalvaardig
Bouwjaar	: 1858
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: F.P.F. van Hoogstraten, tel. 06-54713865
Nevenmolenaar	: geen
Sleutelhouder	: P. Soetekouw
Openingstijden	: op zaterdag, op afspraak als de molenaar aanwezig is.

Korenmolen molencomplex te Heinenoord (Goidschalxoord)

Geschiedenis

De geschiedenis van de molen van Goidschalxoord begint al voor 1718. In de molen zijn namelijk onderdelen verwerkt van zijn voorganger: een wipmolen, die echter op een andere plaats gestaan heeft. De molen werd vanaf 1818 decennia lang bemalen door diverse generaties van de familie Kluit die de molen zo goed onderhielden dat deze tot de mooiste in de omgeving behoorde. Daarvoor kwam regelmatig de molenmaker langs die kost en inwoning bij de familie had en aan de molen werkte tot deze weer geheel in topconditie was. De korenmolen van Goidschalxoord maalde voornamelijk meel voor de bevolking van Heinenoord en Goidschalxoord. Aan het eind van de 19e eeuw werd de molen uitgebreid met een stoommachine. Via een ondergrondse tunnel naar de molen werd een overbrenging gemaakt zodat op windstille dagen de maalstenen van de molen door deze stoommachine aangedreven konden worden. Hiervoor werd de graanschuur achter de molen omgebouwd tot motorhuis. Tevens werd aan het begin van de 20^e eeuw in de molen een stofafzuiginstallatie aangebracht die het meelstof, dat bij het malen vrijkomt, opzuigt en opvangt zodat dit niet verloren gaat. In 1924 werd de molen overgenomen

door de familie Weeda die tot ca. 1953 met de molen maalde. In dat jaar werd de molen stilgezet, na ruim 200 jaar in bedrijf te zijn geweest. Vanaf dat moment nam het verval snel toe. In 2003 werd de Stichting Molencomplex Goidschalxoord opgericht. Dankzij de inspanning van deze stichting, vrijwilligers en de BankGiro Loterij werd de restauratie in 2008 definitief opgepakt en kon de molen op 8 mei 2010 feestelijk worden geopend.

De molen is weer geheel maalvaardig gerestaureerd waarbij niet alleen de drie maalkoppels zijn gerestaureerd maar ook de eerder genoemde stofafzuiginstallatie. Tevens is de hulpaandrijving vanuit het motorhuis in ere hersteld. In het motorhuis bevindt zich echter geen stoommachine meer, maar een waardige vervanger: een 34 pk Ruston & Hornsby 1 cilinder dieselmotor uit 1931. Deze drijft via de ondergrondse riemoverbrenging het binnenwerk van de molen aan. In juli 2011 werd het molencomplex overgedragen aan de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard. Omdat ook deze molen met de problematiek van de deelbare roeden werd geconfronteerd, is de molen sinds begin 2017 stil gezet, maar sinds mei 2018 is de molen weer steeds in gebruik.

Technische informatie

Type	: ronde stenen grondzeiler
Functie	: korenmolen
Inrichting	: 3 koppels maalstenen met reguleur, sleepluiwerk, meelstofafzuiginstallatie
Overige werktuigen	: 34 pk Ruston & Hornsby 1 cilinder dieselmotor, bouwjaar 1931, t.b.v. binnenwerk molen
Vlucht	: 21,90 m
Wieksysteem	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 21,90 m., ijzer gelast, deelbaar, fabr. Vaags te Aalten, nummer 207, bouwjaar 2009
Buitenroede	: 21,90 m., ijzer gelast, deelbaar, fabr. Vaags te Aalten, nummer 206, bouwjaar 2009
As	: gietijzer, fabr. F.J. Penn & Comp. te Dordrecht, nummer 295, Bouwjaar 1864, lengte 4,70 meter.
Vang	: losse Vlaamse blok vang met 4 stukken, wipstok, pal en Kneppel
Bovenwiel of aswiel	: 70 kammen
Overige molen- of aandrijfwielen	: bovenschijfloop: 34 staven, spoorwiel : 72 kammen,
Steenrondsels	: 27 en 28 staven
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 5,29 en 1 : 5,49
Kruiwerk	: houten rollen kruiwerk met 41 rollen, kruihaspel
Biotoop	: goed
Rijksmonumentnummer	: 21359
GPS	: RD-coördinaten X = 90,498 Y = 426,958 GPS-coördinaten 51°49,65'N 4°27,09'E
Specificaties	: maalstenen: 1 koppel 17-er Engelse stenen, 1 koppel 16-er, flintstenen, 1 koppel 16-er kunststenen; luiwerk: sleepluiwerk

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer (TBC nr.)	: 03610
Naam	: naamloos (Gevelsteen: Goidschalxoort 1718)
Plaats	: Goidschalxoord/Heinenoord
Adres	: Goidschalxoordsedijk 55, 3274 BG Heinenoord
Gemeente	: Hoeksche Waard

Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: windmolen
Type	: ronde stenen grondzeiler
Functie	: korenmolen
Maalvaardig	: maalt op vrijwillige basis
Bouwjaar	: 1718
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: J.B. van Steensel, tel. 06 – 27305553
Nevenmolenaar	: W. Bouter, tel. 06 – 51726247
Openingstijden	: zaterdag van ca. 10.00 – 16.00 uur, als de molen in bedrijf is en op afspraak.

Korenmolen De Hoop te Maasdam

Geschiedenis

Sint Anthoniepolder en Maasdam waren van oorsprong niet in het bezit van een korenmolen. De inwoners van Sint Anthoniepolder moesten met een bootje naar Mijnsheerenland om daar hun graan te laten malen, de inwoners van Maasdam moesten hun graan laten malen op de korenmolen van het nabijgelegen Puttershoek. In 1822 werd door de beurtschipper Jan Tielemanszoon Visser, die aan de Polderdijk in Sint Anthoniepolder woonde, met geld uit een erfenis een geheel nieuwe molen gebouwd.

Uit bouwtechnisch onderzoek is gebleken dat de molen, wegens windbelemmering ten gevolge van het toenemen van dijkbebouwing, verhoogd is van achtkantige grondzeiler koren-molen tot de huidige achtkantige stellingkorenmolen. Waarschijnlijk heeft deze ingreep rond 1870 plaatsgevonden. Na de verhoging werd de molen uitgerust met in totaal 3 koppel stenen, wat voor zo'n kleine molen heel behoorlijk was.

Gedurende de Eerste Wereldoorlog was de molen ook nog uitgerust met een door wind aangedreven lintzaagmachine voor het zagen van kachelhout. Zoals bij zoveel korenmolens, deed in de jaren dertig van de vorige eeuw de elektrisch gedreven mengketel zijn intrede om mengvoeders te kunnen produceren en op deze manier nog concurrerend te kunnen werken ten opzichte van de inmiddels sterk vertegenwoordigende motormaalders.

Na de Tweede Wereldoorlog was er door de toenemende schaalvergroting van de graan verwerkende industrie weinig emplot meer voor de molen, waardoor de molen omstreeks 1950 tot stilstand kwam. In 1945 waren er in de Hoeksche Waard nog zo'n 25 graan verwerkende bedrijven actief, waaronder 11 molens. Dat aantal is terug gelopen naar twee.

Na 1950 ging het snel bergafwaarts met de molen. De mengketel verdween en de molen raakte in verval. In de jaren zestig van de vorige eeuw werd door de laatste particuliere eigenaar voor de molen een sloopvergunning aangevraagd die echter geweigerd werd. Hierop werd in 1966 de molen voor de symbolische prijs van één gulden aangekocht door de toenmalige gemeente Maasdam en is sinds 1992 is de molen in eigendom en beheer bij de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard.

In 1969-1970 werd de molen uitwendig gerestaureerd en sindsdien wordt deze goed onderhouden. Sinds 1983 werd ook het binnenwerk van de molen stapsgewijs gerestaureerd en weer compleet gemaakt. Op de molen wordt nu regelmatig op niet-commerciële basis gemalen en wordt les gegeven in het eeuwenoude molenaars-ambacht. Door technische gebreken, die het gevolg waren van achterstallig onderhoud, moest uit oogpunt van veiligheid voor het monument in het voorjaar van 2010 gestopt worden met het draaien en malen met de molen. Er werd een restauratieplan opgesteld. Toen begin juni 2015 de financiering om tot algehele restauratie te komen, rond was, werd op 24 augustus 2015 met de restauratie begonnen. Op 3 juni 2016 werd de molen op feestelijke wijze weer in gebruik genomen. Maar omdat ook deze molen werd geconfronteerd met het probleem van de deelbare roeden is deze molen begin 2017 stil gezet. Sinds mei 2018 is de molen weer geheel in gebruik.

Technische informatie

Type	: 8-kante stellingmolen
Functie	: korenmolen
Inrichting	: 2 koppel maalstenen en mengketel
Vlucht	: 21,10 m
Wiekstelsel	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 21,10 m., staal gelast, fabr. Bremer te Adorp, nummer 166, bouwjaar 1969
Buitenroede	: 21,10 m., staal gelast, fabr. Bremer te Adorp, nummer 167, bouwjaar 1969
As	: gietijzer, fabr. F.J. Penn & Comp. te Dordrecht, nummer 40, bouwjaar 1852, lengte 4,00 meter. Dit is een tweedehands exemplaar afkomstig uit de in 1881 gesloopte Kleine Molen, een voormalige wipwatermolen van de nabijgelegen polder het Oudeland van Strijen
Vang	: losse Vlaamse blokvang uit 4 stukken, wipstok
Bovenwiel of aswiel	: 63 kammen, steek 11 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: Bovenschijfloop: 31 staven, Spoorwiel : 65 kammen, steek 9 cm, Steenrondsels: 25 en 23 staven
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 5,28 en 1 : 5,74
Belt- of stellinghoogte	: 4,20 m.
Overige werktuigen	: Wind aangedreven: zeskantbuil, hangend aan stellingzolder. Op de Begane grond een antieke petroleummotor (bouwjaar 1924) die een boerenmaalstoel met maalsteentjes van 0,8 diameter en een haverpletter aandrijft
Kruiwerk	: 32 houten rollen, kruihaspel
Biotoop	: matig
Rijksmonumentnummer	: 26541
GPS	: RD-coördinaten X = 97,448 Y = 421,810 GPS-coördinaten 51°46,92'N 4°33,19'E
Specificaties	: 2 koppels 16-er kunstmaalstenen, elk met reguleur mengketel: houten Ketel met windaandrijving luiwerk: sleepluiwerk

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer (TBC nr.)	: 01980
Naam	: De Hoop
Plaats	: Maasdam
Adres	: Gatsedijk 4a, 3299 LB Maasdam
Gemeente	: Hoeksche Waard

Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: windmolen
Type	: 8-kante stellingmolen
Functie	: korenmolen
Inrichting	: 2 koppel maalstenen en mengketel
Maalvaardig	: Draai- en maalvaardig
Bouwjaar	: 1822
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: K. Feteris, tel. 06 -1508.6107
Nevenmolenaar	: geen
Openingstijden	: Iedere zaterdag van 09.00 – 17.00 uur en voorts op afspraak met de molenaar.

De Poldersche of Anthony molen te Maasdam

Geschiedenis

Ten westen van Maasdam aan de Polderdijk staat een poldermolen die genoemd is naar de waarschijnlijk eerste en langst met windkracht bemalen polder in de Hoeksche Waard, de Sint Anthony polder. Reeds in 1514 stond er een molen in dit gebied ten zuiden en ten noorden van de Binnenmaas, dat als eerste bedijkt werd. In de oudste Sint Anthony polder gebeurde dat zelfs al voor de St. Elisabethsvloed van 1421 in opdracht van vrouwe Aleid van Putten en Strijen.

Na deze vloed, waarbij complete dorpen werden weggevaagd, resteerde in het westen van de Groote of Zuid-Hollandse Waard alleen deze polder. De oostelijke dijk – de Gatsedijk/Keizersdijk – is door Karel de Grote aangelegd als heerweg. Deze liep door het huidige Hollands Diep naar West-Brabant. In Zevenbergen is het afgesneden deel van de Keizersdijk weer terug te vinden.

In de loop der tijd groeide het westelijke (Oude en Nieuwe Korendijk) en oostelijke (Strijensas) deel door diverse (her)bedijkingen weer aan elkaar vast. In de Sint Anthony polder stond al voor 1637 een molen die in dat jaar werd vervangen door een wipwatermolen. Deze werd in 1749 wegens bouwvalligheid vervangen door de huidige ronde stenen molen, de Sint Anthony-molen. Het betreffende bestek uit 1637 is nog aanwezig, evenals het bestek

van de nieuwbouw in 1749. Meester timmerman Pieter Smit uit Mijnsheerenland, die voor de oplevering van de nieuwe molen overleed, bouwde samen met metselaar Leendert van Besey de Poldersche molen voor een som van 10.155 gulden.

De donkergroene baard met rode versiering draagt in wit het opschrift 1842. In dat jaar werden omvangrijke herstelwerkzaamheden uitgevoerd. De eikenhouten schaliën op de kap werden toen vervangen door een rietdek. Tevens maakte de houten bovenas plaats voor een gietijzeren exemplaar.

Het overtollige polderwater werd met behulp van het ijzeren binnenscheprad met een hoogte van 6,20 m. en een breedte van 0,55 m. tot 1,75 m. hoogte opgevoerd via een voorboezem naar de Binnenbedijkte Maas. De molenaar, die in dienst was van het polderbestuur, woonde oorspronkelijk in de molen. In 1935 werd bij de molen een elektrisch hulpgemaal geplaatst. Tot omstreeks 1956 werd met de molen de circa 370 ha. grote Sint Anthony-polder bemalen door verschillende molenaarsgeslachten zoals Weeda, Tol, Ottevanger en als laatste de familie Verrijp.

De gemeente Maasdam kocht in 1972 de molen en deed deze in 1984 na de herindeling over aan de gemeente Binnenmaas. Deze droeg de poldermolen in 1992 over aan de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard. Bij de restauratie in 1976/1977 werd het scheprad verdiept geplaatst om als aanpassing op het nieuwe, verlaagde polderpeil in geval van nood toch te kunnen malen. De zwart geteerde molen is ingericht voor kleine exposities over verschillende onderwerpen uit de omgeving. De molen is in 2007/2008 gerestaureerd. In 2019 vond een deelrestauratie plaats die in juni 2020 werd afgerond, waarna de molen weer geheel operationeel is.

Technische informatie

Type	: ronde stenen grondzeiler
Functie	: poldermolen
Inrichting	: scheprad
Vlucht	: 28,60 m.
Wieksysteem	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 28,60 m., ijzer, fabr. Vaags, nummer 174, bouwjaar 2008
Buitenroede	: 28,60 m., ijzer, fabr. Vaags, nummer 175, bouwjaar 2008
As	: gietijzer, fabr. N.S.B.M. Feijenoord te Rotterdam, nummer onbekend, bouwjaar 1842, lengte 4,17 m.
Vang	: gedeeltelijke vaste en gedeeltelijke Vlaamse blokvang, met wipstok
Bovenwiel of aswiel	: 73 kammen, steek 12,5 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: bovenschijfloop: 38 staven, onderschijfloop: 25 staven, onderwiel: 100 kammen, steek 15 cm
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 2,08
Kruiwerk	: 51 houten rollen, kruiwerk
Biotoop	: redelijk
Rijksmonumentnummer	: 26545
GPS	: RD-coördinaten X = 96,696 Y = 422,422 GPS-coördinaten 51°47,24'N 4°32,53'E
Specificaties	: ijzeren scheprad in de molen, diameter 6,20 m., breedte 0,55 m. opvoerhoogte: 1,15 m, gietijzeren wateras en sintelstuk

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer (TBC-nr.)	: 01981
Naam	: Poldersche Molen
Plaats	: Maasdam
Adres	: Polderdijk 25, 3299 LL Maasdam
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: Windmolen
Type	: ronde stenen grondzeiler
Functie	: poldermolen
Inrichting	: scheprad

Maalvaardig	: maalt op vrijwillige basis
Bouwjaar	: 1749
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: M. Bosch-Gravestein, tel. 06 – 50291602
Nevenmolenaar	: W.C.G. Beerden, tel. 06-55358249
Sleutelhouders	: Leen en Marian van Brink, tel. 06-53915472 en 06-52722752
Openingstijden	: op zaterdag, op afspraak en altijd als de molenaar aanwezig is

Korenmolen De Goede Hoop te Mijnsheerenland

Geschiedenis

Reeds in 1455 bezat Mijnsheerenland een standaardmolen, staande aan de Blaaksedijk recht tegenover de Vrouwehuisjesweg. Op 27 juli 1649 sloot de toenmalige ambachtsheer, de heer Van Raesfelt, met Teunis Simonsz (Slooter), die molenaar was, een contract voor de bouw van een nieuwe korenmolen. De molenaar kreeg hierbij een perceel grond in erfpacht. Dat betrof een wipkorenmolen waarschijnlijk met een met riet gedekte kap en ondertoren. Omstreeks 1740, dus nog geen honderd jaar later, wordt de molen door Gijsberts Batenburg vervangen door de nu nog aanwezige stenen molen. Het huidige spoorwiel is waarschijnlijk nog uit de vroegere wipmolen afkomstig.

In 1753 verzochten Gijsbert Batenburg, korenmolenaar van Mijnsheerenland, Arij Rijshouwer, korenmolenaar van Goidschalxoord, Cornelis de Bruijn, korenmolenaar van Puttershoek en Jacobus de Leeuw, korenmolenaar van 's-Gravendeel, aan de Staten van Holland en West-Friesland toestemming tot verhoging van het maalloon. Dat verzoek werd voor advies in handen gesteld van Schout en gerecht van Mijnsheerenland en Moerkerken. Deze waren tegen de verhoging, hetgeen niet zo verwonderlijk was. Als inwoners van

Mijnsheerenland zouden zij dat verhoogde maalloon moeten betalen. Vervolgens bleek ook dat op de molen van Mijnsheerenland gemalen werd voor de inwoners van Westmaas, Heinenoord en St. Anthoniepolder. Schout en gerecht van Mijnsheerenland en Moerkerken waren van mening dat de molenaar van voldoende inkomsten verzekerd was, rekening houdend met de rijke aankleding van zijn gezin (zijn kinderen droegen kleding die van goud en zilver was voorzien) en de kosten van de bouw van de huidige molen.

De laatste molenaar was de heer P. Oosthoek, die de molen in 1958 aan de gemeente Mijnsheerenland heeft overgedaan, die kort daarna de molen liet restaureren. In 1984 is de molen overgegaan naar de gemeente Binnenmaas, die in 1992 de molen in eigendom en beheer overdroeg aan de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard. De molen had toen zo'n slechte biotoop dat er niet gedraaid kon worden. Met de omwonenden en de betreffende overheden is overleg gevoerd om tot verbetering van de biotoop en bereikbaarheid van de molen te komen. In januari 2011 zijn de roeden van de molen verwijderd. Intussen wordt de molen, vooruitlopend op een eventuele toekomstige restauratie, zo goed mogelijk geconserveerd binnen de door de overheid daarvoor beschikbaar gestelde financiën.

Begin februari 2017 is een begin gemaakt om de molen weer draaivaardig te krijgen. In november 2017 werd de molen van nieuwe roeden voorzien waarna het hekwerk werd aangebracht. Op 16 oktober 2018 werd de molen op

feestelijke wijze weer in gebruik genomen. In 2021 zijn er voorbereidingen getroffen om de molen weer maalvaardig te maken. Dit werd mede mogelijk gemaakt dankzij een gift van € 20.000 die van een Mijnsheerenlandse familie voor dit doel werd ontvangen. Eind 2022 waren de werkzaamheden voltooid, zodat de molen ingaande 2023 ook maalvaardig is.

Technische informatie

Type	: ronde stenen grondzeiler
Functie	: korenmolen
Inrichting	: 1 koppel maalstenen
Vlucht	: 22,80 m
Wiekstelsel	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 22,80 m, nummer 1393, bouwjaar 1893
Buitenroede	: 22,80 m, nummer 1444, bouwjaar 1885
As	: staal, fabr. Firma Enthoven & Co, bouwjaar 184, lengte 3,15 m.
Vang	: losse Vlaamse blokvang uit 4 stukken, vangbalk met haak, Vangstok
Bovenwiel of aswiel	: bovenwiel 54 kammen, bovenschijf 24 staven, steek 13,5 cm, spoorwiel 48 kammen, steenschijf 19 staven, steek 9,5 cm
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 5,68
Kruiwerk	: 30 deels houten, deels ijzeren rollen, kruirad
Biotoop	: matig
Rijksmonumentnummer	: 30150

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer (TBC nr.)	: 01983
Naam	: De Goede Hoop
Plaats	: Mijnsheerenland
Adres	: Molenweg 17, 3271 AM Mijnsheerenland
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: windmolen
Maalvaardig	: maalvaardig
Bouwjaar	: 1749
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: W.A. van der Giesen, tel. 06 - 55123557
Nevenmolenaar	: B. van der Hee, tel. 06 – 4022.0215
Vrijwilliger	: J. J. van der Heiden, tel. 0186 – 573601
Buurman/sleutelhouder	: mevr. M. Prins
Openingstijden	: op zaterdag van 10.00 – 15.30 uur en op afspraak met de molenaar.

De Oostmolen te Mijnsheerenland (Blaaksedijk)

Geschiedenis

De Oostmolen is de laatst overgebleven wipmolen in de Hoeksche Waard en dateert uit 1616. Tot 1929 werd de polder Moerkerken (circa 1.325 ha., opvoer-hoogte 1,55 m.) tevens bemalen door twee andere molens. Een daarvan, de Westmolen die uit 1740 dateerde, is in 1928 afgebrand. De Oostmolen en de Westmolen stonden in

Mijnsheerenland. De andere molen, die indirect de polder Moer-kerken bemaalde, was de poldermolen, die in verbinding stond met de polder Het Oude Land van Maasdam en Puttershoek. De functie van deze molen werd in 1925 overgenomen door een elektrisch gemaal. In 1959 werd de molen gesloopt.

De Oostmolen werd in 1948 buiten bedrijf gesteld en heeft voor het laatst dienst gedaan tijdens de watersnoodramp van 1 februari 1953. Daarna volgde verval van de molen. In de jaren 1969 en 1970 is de molen voor het laatst gerestaureerd. De Oostmolen doet ook nog altijd dienst als reservegemaal.

In 1962 kocht de gemeente Mijnsheerenland de Oostmolen, die in 1984 na de herindeling eigendom werd van de gemeente Binnenmaas. Vanaf 1992 is de wipmolen in eigendom en beheer bij de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard.

Als bijzonderheid voor deze molen geldt dat beide zetels zijn voorzien van ijzeren onderringen met ijzeren neuten. Ook zijn er in de molen vele data gekerfd, waarvan het jaartal 1731 de oudste is. Archiefstukken verwijzen echter naar het bouwjaar 1616. Bouwvorm en bouwwijze bevestigen deze tijdsvorm. In de molen is een authentieke molenaars-woning compleet met bedsteden aanwezig uit circa 1850, die is ingericht volgens de leefstijl van rond het jaar 1900.

Bij de restauratie van 2010 is o.a. de fundering en de watergang hersteld. De molen inclusief de oorspronkelijke inpandige molenaars-woning is volledig gedemonteerd. De onderdelen zijn in de restauratie-werkplaats van Vaags Molenwerken VOF te Aalten

gerestaureerd, waarna ze onderdeel voor onderdeel op de locatie in Mijnsheerenland weer zijn opgebouwd. Een unieke restauratiemethode die in deze omvang niet eerder in Nederland werd toegepast. In oktober 2012 is de molen draai- en maalvaardig opgeleverd. De officiële ingebruikname vond op 1 juni 2013 plaats.

Technische informatie

Type	: wipmolen
Vlucht	: 27,20 m
Wieksysteem	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 27,20 m., staal gelast, Vaags, nummer 0256, bouwjaar 2012
Buitenroede	: 27,20 m., staal gelast, Vaags, nummer 0257, bouwjaar 2012
As	: gietijzer, fabr. F.J. Penn & Comp. te Dordrecht, nummer 8, bouwjaar 1849, lengte 4,46 meter
Vang	: vaste Vlaamse blokvang met 5 stukken, wipstok
Bovenwiel of aswiel	: 67 kammen, steek 13 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: bovenschijfloop: 29 staven, onderschijfloop: 19 staven,
Onderwiel	: 79 kammen, steek 17 cm.
Kruiwerk	: zetelkruiwerk met gietijzeren neuten, kruiad
Biotoop	: redelijk
Rijksmonumentnummer	: 30151
GPS	: RD-coördinaten X = 95,782 Y = 424,127 GPS-coördinaten 51°48,16'N 4°31,72'E
Specificaties	: uitwending ijzeren scheprad, diameter 6,40 m., breedte 0,60 m.

gietijzeren wateras; fabr. F.J. Penn & Comp. te Dordrecht, bouwjaar 1858, gietijzeren sintelstuk.

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer (TBC nr.)	: 01982
Naam	: De Oostmolen
Plaats	: Mijnsheerenland/Blaaksedijk
Adres	: Provincialeweg 9, 3271 LW Mijnsheerenland/Blaaksedijk
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: windmolen
Type	: wipmolen
Maalvaardig	: maalt op vrijwillige basis
Bouwjaar	: 1616
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: J. Bruins, tel. 06-19941504
Nevenmolenaar	: P. Griffioen, tel. 06- 3744.2060
Sleutelhouder	: vacant
Openingstijden	: woensdag en zaterdag van 10.00 – 16.00 uur, als de molen in bedrijf is en op afspraak.

Korenmolen Simonia te Piershil

Geschiedenis

De molen is de opvolger van een achtkante met riet gedekte molen uit 1714, die vermoedelijk in 1845 verbrandde. Zeer lang heeft de familie Andeweg deze molen in eigendom gehad en bemalen. In 1960 is met het gebruik van windkracht gestopt. Voorheen waren een koekenbreker en drie koppel maalstenen aanwezig; thans zijn er nog twee over.

In 1966 verkocht H.J. Andeweg de molen aan de toenmalige gemeente Piershil. In 1973-1974 volgde een restauratie, waarbij de molen draaivaardig werd opgeleverd. Vervolgens maakte vrijwillig molenaar Hans

Hogendoom deze molen stukje bij beetje geheel maalvaardig en sindsdien wordt op vrijwillige basis gemalen. In 2012 droeg Hogendoorn, na 36 jaar trouwe dienst, zijn taak over aan de huidige molenaar Kevin Strijker.

Buitengewoon zeldzaam is de aanwezigheid van twee originele voor een molen vervaardigde Potroeden. Beide roeden waren al een keer behoorlijk opgeknapt en zijn lang dienstvaardig aan het gebruik van de molen geweest, maar in november 2015 werd een draaiverbod ingesteld vanwege de slechts staat. Uit een daarna volgend

onderzoek na het strijken van de roeden bleken beide reparabel.

Op 20 december 2017 werden zij, nadat zij geheel hersteld waren, weer gestoken. Daarnaast heeft de molenmaker ook ander reparatiewerk verricht, met name aan de staart: de lange en korte schoren zijn vervangen. In januari 2018 vond de afwerking plaats, waarna op 30 januari 2018 de molen werd opgeleverd en snel daarna weer in gebruik werd genomen.

Op 20 september 2018 is de molen in eigendom overgedragen aan de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard.

Technische informatie

Vlucht	: 22,60 meter
Wieksysteem	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 22,60 m., staal, fabr. Gebr. Pot Kinderdijk, nr. 1835 uit 1899
Buitenroede	: 22,60 m., staal, fabr. Gebr. Pot Kinderdijk, nr. 1879, uit 1900
As	: gietijzer, fabr. L.I. Enthoven & Co Den Haag, nr. onbekend, uit 1868, lengte, 4,88 m.
Vang	: Vlaamse vang, blokvang uit 4 stukken, wipstok,
Bovenwiel of aswiel	: 65 kammen, steek 11,2 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: Bovenschijfloop: 30 staven Spoorwiel: 69 kammen, steek 10 cm Steenronsels: 24 en 2, 3 staven
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 6,23 en 1 : 6,50
Werktuigen	: Mengketel
Kruiwerk	: Engels kruiwerk, kruirad
Biotoop	: Matig
Rijksmonumentnummer	: 32152
Specificaties	: 2 koppels 16er kunststenen, 2 reguleurs, luiwerk: sleepluiwerk

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer	: 03605
Naam	: Simonia
Plaats	: Piershil
Adres	: Molendijk 39
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: Windmolen
Type	: Ronde stenen grondzeiler
Maalvaardig	: Maalvaardig
Bouwjaar	: 1845
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: K. Strijker
Nevenmolenaar	: geen
Sleutelhouder	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Openingstijden	: op zaterdag, op afspraak als de molenaar aanwezig is

Korenmolen De Lelie te Puttershoek

Geschiedenis

De korenmolen De Lelie werd in 1836 gebouwd in opdracht van Cornelis van Holst. De ter plaatse staande wipkorenmolen werd toen gesloopt. Uitzonderlijk is dat deze in 1829 aangekochte wipmolen door Cornelis van Holst al in 1836 werd vervangen door een stenen molen die geheel uit nieuwe materialen werd opgebouwd. Het gezin woonde in het molenaarshuis. In 1841 werd de molen verkocht aan Hendrik van der Koogh uit Dordrecht. Jacob Sonneveld was van 1838 tot 1850 de huurder-molenaar.

Vervolgens werd Kornelis Labrijn eigenaar, die na ruim vijf jaar de molen aan Teunis Verbaas verkocht. Op één van de ribben op de gietijzeren bovenas uit 1865 is de naam T. VERBAAS gegoten. In 1877 nam zijn oudste zoon Pieter de molen over, maar vier jaar later ging hij failliet. De inventaris van het molenbedrijf omvatte toen paard en wagen, tuig en dekkleed, de dijk om te weiden, een heining en vier zeilen. Ook een molenhaak, 25 bilhamers (= werktuigen waarvan de molenaar zich bedient bij het scherpen van de groeven op de maalvlakte van molenstenen), een slijpsteen, een takel met stropketting voor het lichten van de looper behoorden bij de inboedel,

evenals een handboom, wiggen, waag-hout, vier lampen, een oliekan, schalen en een evenaar met 83 kg gewicht.

Koper Kornelis de Regt uit Colijnsplaat was er slechts drie jaar korenmolenaar en van 1884 tot 1897 was dat Dirk Aart Berkhouwer uit Nieuwerkerk aan den IJssel. Vanaf 1900 voerde eigenaar Gerrit Korporaal ingrijpende wijzigingen door. In de voormalige machinekamer, die in 1902 half in de molenberg was gebouwd, werd een stoomlocomobiel geplaatst. In 1915 ging Pieter Kalis bij zijn schoonvader op de molen werken. Vanaf 1931 ging Korporaal samenwerken met graanhandel Leeuwenburgh uit Mijnsheerenland. In het nabij gelegen pakhuis werd een hulpgraanmaaldery ingericht met een door een elektromotor aangedreven koppel stenen. Het is bekend dat het graan bestemd om brood voor de armen te bakken, werd gemalen op de molen in Puttershoek. In 1944 stierf Korporaal, nadat hij beknelde raakte tussen een paardenwagen en een muur.

Tot 1945 werd er met drie koppels stenen gemalen: een blauwe steen voor het malen van tarwe voor de bakkers, een 16er kunstmaalsteen voor veevoerders en een breeksteen voor het breken van paardenbonen en later maïs. De toenmalige zes bakkers in Puttershoek namen wekelijks twee tot drie baaltjes van 50 kg af en

ook de veevoeromzet was vrij groot. In 1948 kocht Leeuwenburgh de reeds in verval geraakte molen en deed deze in 1955 aan de gemeente Puttershoek over voor het symbolische bedrag van één gulden. De gemeente Puttershoek liet de molen meteen daarna restaureren. De stenen romp werd in die tijd eerst wit geschilderd. Later is de gehele romp gezandstraald, waardoor de natuurlijke steenkleur is teruggekeerd.

De molen is in 1987 opnieuw gerestaureerd en is sinds 1992 in eigendom en beheer bij de Stichting Molens Hoeksche Waard. Korenmolen De Lelie is wekelijks draaiende te zien. Men maalt ter demonstratie zo nu en dan wat veevoer.

In 2020 is een begin gemaakt om de voormalige machinekamer te restaureren en deze te gaan herinrichten als expositieruimte. Verder is er naast de molen een schuurtje gebouwd dat financieel mogelijk was dankzij materialen e.d. die door bedrijven beschikbaar waren gesteld. Begin september 2021 werd de molen weer opnieuw in gebruik genomen. In 2024 werd besloten tot restauratie over te gaan omdat de roeden aan vervanging toe zijn en het staartwerk een lekkende kap gerepareerd moet worden.

Technische informatie

Type	: ronde stenen grondzeiler
Functie	: korenmolen
Inrichting	: 1 koppel maalstenen
Vlucht	: 24,00 m
Wieksysteem	: Oud-Hollands

Binnenroede	: 24,00 m., ijzer gelast, fabr. Derckx te Beegden, nummer 545, bouwjaar 1987
Buitenroede	: 24,00 m., ijzer gelast, fabr. Derckx te Beegden, nummer 546, bouwjaar 1987
As	: gietijzer, fabr. F.J. Penn & Comp. te Dordrecht, nummer 297, bouwjaar 1865, lengte 4,70 meter.
Vang	: vaste Vlaamse blokvang met 4 stukken, wipstok
Bovenwiel of aswiel	: 70 kammen, steek 10,3 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: bovenschijfloop: 33 staven, spoorwiel : 120 kammen, steek 7,5 cm, steenrondsel: 37 staven
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 6,88
Kruiw erk	: Engels kruiw erk, gietijzeren onderrail, rest staal, kruihaspel
Biotoop	: redelijk
Rijksmonumentnummer	: 32246
GPS	: RD-coördinaten X = 98,992 Y = 424,094 GPS-coördinaten 51°48,16'N 4°34,51'E
Specificaties	: maalstenen: 1 koppel 16-er kunststenen, luiwerk: sleepluiwerk

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer (TBC nr.)	: 01979
Naam	: korenmolen De Lelie
Plaats	: Puttershoek
Adres	: Molendijk 2, 3297 LC Puttershoek
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: windmolen
Type	: ronde stenen grondzeiler
Functie	: korenmolen
Maalvaardig	: maalt op vrijwillige basis. Opmerking: Voor het laatst gerestaureerd in 1987.
Bouwjaar	: 1836
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: J.C. in 't Veld, tel. 06 – 57379439
Nevenmolenaar	: K. Feteris, tel. 06 – 1508.6107
Openingstijden	: zaterdag van 09.30 – 17.00 uur, als de molen in bedrijf is en op afspraak.

Korenmolen Windlust te Westmaas

Geschiedenis

Sinds mensenheugenis stond op de baard van de korenmolen Windlust in Westmaas het jaartal 1864 vermeld. De ingebeitelde tekst boven de toegangsdeur aan de noordzijde van de molen geeft echter het jaar 1853 aan als het bouwjaar. Tijdens de restauratie in 2008/2009 is er onderzoek gedaan naar het werkelijke jaar van de stichting van de molen. De uitkomst van dat onderzoek gaf onomstotelijk aan dat 1853 het bouwjaar was. Om die reden is in 2009 het jaartal 1853 op de baard van de molen aangebracht.

Omdat er anderhalve eeuw lang het jaartal 1864 op de baard van de molen stond, is het begrijpelijk dat daarover nogal wat vragen werden gesteld. De verklaring hiervoor is als volgt. De molen werd, zoals de gevelsteen boven de

toegangsdeur aangeeft, gebouwd in 1853. De eerste molenaar was Pieter de Koning. In 1857 werden Willem Cornelis Heijkoop, afkomstig uit Meteren (Gld.) en zijn vrouw Dirkje van der Jagt eigenaar van de molen. Het leven van Dirkje was een aaneenschakeling van menselijke drama. Toen zij in 1857 op ongeveer 30 jarige leeftijd met Heijkoop trouwde, was zij uit eerdere huwelijken al twee keer weduwe.

Na haar huwelijk met Heijkoop hield de narigheid niet op. Een van de twee dochters geboren uit haar huwelijk met Willem Cornelis Heijkoop overleed en tot overmaat van ramp overleed in de herfst van 1863 ook haar man Willem Cornelis Heijkoop. Dirkje was toen voor de derde keer weduwe. Begin 1864 besloot zij zelf het molenaarsbedrijf voort te zetten en was daarmee waarschijnlijk de eerste vrouwelijke molenaar in de Hoeksche Waard. Zij liet wat noodzakelijk onderhoudswerk aan de molen verrichten waaronder het schilderwerk. Haar besluit om als zelfstandig molenaar het bedrijf voort te zetten, wilde zij aan iedereen laten weten. Dat deed ze door op de baard van de molen het daar vermelde jaartal 1853 te laten overschilderen in 1864, het jaar van een nieuw begin.

In 1868 verkocht Dirkje de molen aan de in de Hoeksche Waard bekende molenaarsfamilie Van der Sluis en vertrok naar Brielle. De familie Van der Sluis leverde tot 1939 de molenaars die de korenmolen Windlust draaiende hielden. In 1939 werd de molen verkocht aan de familie Leeuwenburgh, een geslacht van landbouwers en graanhandelaren. Onderin de molen staat als

herinnering aan vervlogen tijden een maalkoppel dat wordt aangedreven door een elektromotor. In 1961 verkocht de eigenaar, de heer C. Leeuwenburgh, de molen aan de gemeente Westmaas, die de molen in de jaren 1962/1963 liet restaureren.

Na de herindeling in 1984 kwam de nieuwe gemeente Binnenmaas in het bezit van de molen en in 1992 werd deze in eigendom en beheer overgedragen aan de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard. De molen is in 2008/2009 volledig gerestaureerd en is draai- en maalvaardig. Er wordt weer regelmatig tarwe gemalen. Met ingang van maart 2022 is de molen stil gezet in verband met het geconstateerde scheurtjes bij de lasnaden van de roeden. O.a. mede dankzij bijdragen van de "Vrienden van Windlust Westmaas", de scholen van Westmaas en de gemeente Hoeksche Waard kon eind 2022 met de vervaardiging van nieuwe roeden worden begonnen. In juni 2023 werd de molen officieel weer in hergebruik genomen.

Technische informatie

Type	: ronde stenen stellingmolen
Functie	: korenmolen
Inrichting	: 1 koppel door de wind aangedreven blauwe maalstenen en 1 koppel elektrisch aangedreven kunststenen, 1 koppel kunststenen (demo)
Vlucht	: 20,70 m
Wieksysteem	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 20,70 m, staal, gelast, fabricaat Beijck, Afferden (2022), nummer 74
Buitenroede	: 20,70 m. staal, gelast, fabricaat Beijck, Afferden (2022), nummer 75
As	: gietijzer, fabr. Penn & Bauduin te Dordrecht, nummer 343, bouwjaar 1870, lengte 4,00 meter.
Vang	: losse Vlaamse blokvang uit 4 stukken, wipstok

Bovenwiel of aswiel	: 57 kammen, steek 11 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: bovenschijfloop: 29 staven, spoorwiel : 66 kammen, steek 9,5 cm, steenschijf: 24 staven
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 5,41
Kruierwerk	: 28 houten rollen, kruihaspel
Biotoop	: matig
Rijksmonumentnummer	: 38858
GPS	: RD-coördinaten X = 91,814 Y = 422,611 GPS-coördinaten 51°47,31'N 4°28,28'E
Specificaties	: Maalstenen: 1 koppel 15-er blauwe stenen (operationeel) en 1 koppel 16-er kunststenen (demo) en 1 koppel kunststenen elektrisch aangedreven (operationeel)
Luiwerk	: sleepluiwerk
Algemene informatie	
Ten Bruggencatenummer (TBC nr.)	: 01986
Naam	: Windlust
Plaats	: Westmaas
Adres	: Van Koetsveldlaan 2 D, 3273 AL Westmaas
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: windmolen
Type	: ronde stenen stellingmolen
Functie	: korenmolen
Inrichting	: 1 koppel maalstenen elektrisch aangedreven (operationeel) 1 koppel blauwe maalstenen (operationeel) 1 koppel kunststenen (demo)
Maalvaardig	: Maalt op vrijwillige basis, voor het laatst gerestaureerd in 2008/2009
Bouwjaar	: 1853
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: B. van der Hee, tel. 06 - 40220215
Nevenmolenaar	: G.M. de Bruin, tel. 06 – 54616852 44207398
Sleutelhouder	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Openingstijden	: zaterdag van 10.00 – 15.00 uur, als de molen in bedrijf is en op afspraak